

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı

Açıq Bankçılığın tətbiqi üzrə Yol Xəritəsi

CENTRAL BANK
OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Economic Affairs,
Education and Research EAER
State Secretariat for Economic Affairs SECO

Mündəricat

1. Giriş.....	2
2. Sənədin əhatə dairəsi	2
3. Açıq Bankçılıq yanaşması	3
4. Açıq Bankçılığın yaratdığı imkanlar	4
5. Açıq Bankçılığın yaratdığı təhdidlər.....	4
6. Dünyada Açıq Bankçılığın tətbiqinə baxış.....	5
6.1. Avropa Birliyi ölkələri.....	7
6.2. Birləşmiş Krallıq	8
6.3. Türkiyə	8
6.4. Rusiya	9
6.5. Singapur.....	10
6.6. Amerika Birləşmiş Ştatları	10
6.7. Kanada.....	11
7. Azərbaycanda Açıq Bankçılıq üzrə tənzimlənmə çərçivəsi	12
8. Ölkədə Açıq Bankçılığa hazırlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi üzrə sorğu.....	15
8.1. Açıq Bankçılıq üzrə sorğunun məqsədi və fokus qrupları	15
8.2. Bankar üzrə keçirilmiş sorğunun nəticələri.....	16
8.3. Fintexlər üzrə keçirilmiş sorğunun nəticələri	19
9. Açıq Bankçılığın tətbiqi istiqamətləri.....	21
9.1. İstiqamət 1: Açıq Bankçılığın tətbiqi məqsədilə ekosistem iştirakçılarının cəlb edilməsi ilə effektiv idarəetmənin təmin edilməsi	22
9.2. İstiqamət 2: Açıq Bankçılıq yanaşmasını dəstəkləyəcək qanunvericilik bazasının və tövsiyələrin formalaşdırılması.....	23
9.3. İstiqamət 3: Açıq Bankçılıq yanaşmasına uyğun integrativ texnoloji mühitin formalaşdırılması	26
9.4. İstiqamət 4: Açıq Bankçılıq yanaşmasının ekosistem iştirakçıları tərəfindən tətbiqi prosesinin akselerasiyası və fəaliyyətə nəzarətin təmin edilməsi.....	27

1. Giriş

Hazırda maliyyə xidmətləri ekosistemi dərin transformasiya dövrünü yaşayır. Bu transformasiya ekosistemdə məhsul və xidmətlərin hazırlanması, təqdim edilməsi və əldə edilməsi prosesinə öz təsirini göstərir. Ayrı-ayrı bankların və müştərilərin öz maliyyə məlumatlarını üçüncü şəxslərlə bölüşməsinə imkan verən Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi nəticəsində “FinTech” (bundan sonra – fintex) kimi tanınan yeni maliyyə texnologiyaları təchizatçıların meydana çıxması maliyyə ekosisteminin status-kvosunu dəyişdirməkdədir. Bu yeni paradigma ənənəvi maliyyə xidmətləri ekosistemini startap və kiçik innovativ şirkətlərin daha böyük təchizatçılarla bərabər səviyyədə rəqabət apararaq yeni məhsul və xidmətləri təklif etdikləri dinamik və rəqabətli bir mühitə çevirmək potensialına malikdir.

Banklar bank hesabının, hesab üzrə əməliyyatlar və qalıqların, habelə müştəri haqqında məlumatların, o cümlədən müştərinin adı, ünvanı, rəhbərləri haqqında məlumatların sirlənməsinə təminat verir. Buna baxmayaraq, Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi nəticəsində maliyyə qurumları son istehlakçılara fayda vermək məqsədilə həm digər rəqib banklar, həm də yeni maliyyə texnologiyaları təchizatçıları ilə daha sıx əməkdaşlıq etməklə öz biznes modellərini yenidən nəzərdən keçirmək məcburiyyətində qalırlar.

Bu sənəd Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası (IFC) ilə birgə əməkdaşlıq çərçivəsində beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq hazırlanmışdır və Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiq edilməsi zamanı mühüm olan məqamları özündə ehtiva edir. Eyni zamanda, bu sənəd Azərbaycanda Açıq Bankçılığın tətbiq edilməsi üzrə həyata keçirilməsi planlaşdırılan kompleks tədbirləri əhatə edir.

2. Sənədin əhatə dairəsi

Bu sənəd aşağıdakı məlumatları özündə əks etdirir:

- Açıq Bankçılıq konsepsiyası, onun müsbət və mənfi cəhətləri, həmçinin biznes modelləri haqqında ətraflı məlumat;
- Qlobal bazarlarda tətbiq olunan Açıq Bankçılıq təcrübələri haqqında ümumi məlumat;
- Ölkədə bankların və fintexlərin Açıq Bankçılığın tətbiq olunması üzrə hazırlıq səviyyəsinin müəyyən edilməsi məqsədilə aparılmış qiymətləndirmə və sorğuların nəticələri barədə məlumat;
- Azərbaycanda Açıq Bankçılığın tətbiqi üzrə Yol Xəritəsi.

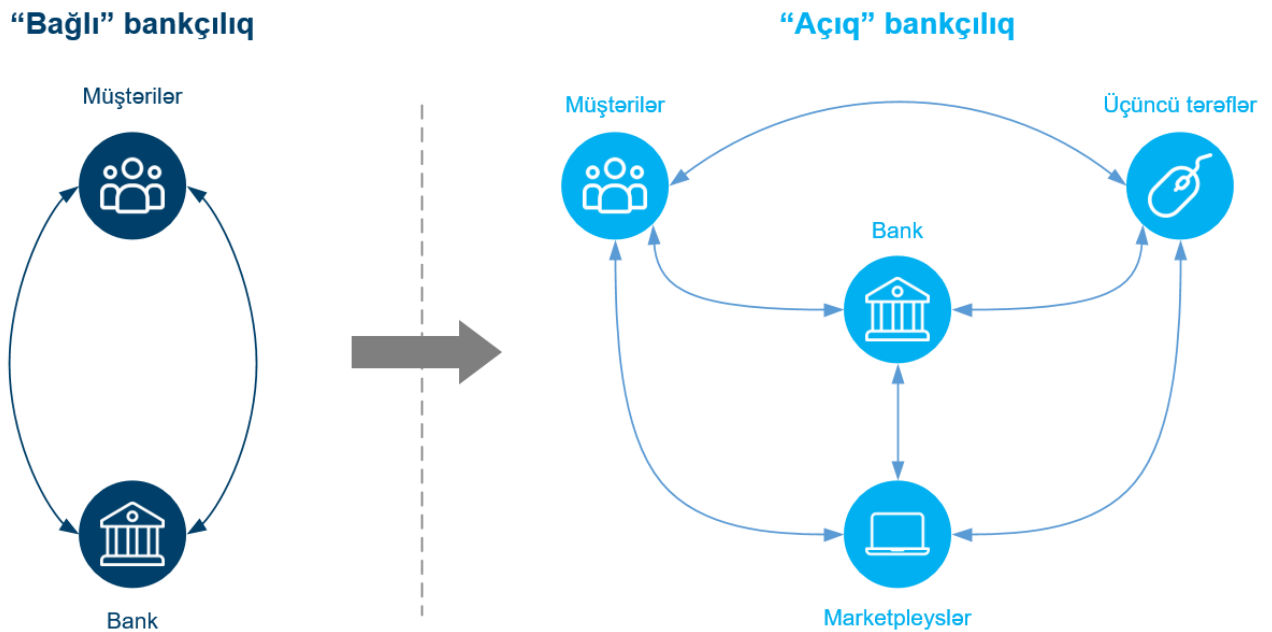
3. Açıq Bankçılıq yanaşması

Tətbiqi proqramlaşdırma interfeysi (bundan sonra – API) proqram təminatlarının hazırlanması üçün istifadə olunan prosedur, protokol və alətlər dəstidir. API, informasiya sistemləri arasında qarşılıqlı əlaqələrin qurulması mexanizmlərini müəyyən edir.

Hazırda bankçılıqda API-lərdən istifadə yenilik deyildir. Bu sahədə dəyişən yanaşma onlardan Açıq Bankçılığın tətbiqində əsas komponent kimi istifadə edilməsidir. Son zamanlar, bank sektorunda API-lərdən əsasən bankdaxili informasiya sistemləri arasında məlumat mübadiləsi proseslərinin avtomatlaşdırılması üçün istifadə edilir.

Bankçılıqda açıq API-lərin tətbiqi ənənəvi bankçılıq modelindən Açıq Bankçılığa keçidi sürətləndirən amillərdəndir. Açıq Bankçılıq – açıq API-lərdən istifadə edərək bankların və bank olmayan təşkilatların innovativ funksionallıqlarını birləşdirərək, müştərilərin digər xidmətlər kontekstində bank xidmətlərindən də istifadə etmələrini mümkün edən texnologiya əsaslı yanaşmadır. Eyni zamanda, “Açıq API” proqramçılara maliyyə xidmətlərində maliyyə məlumatlarına çıxış imkanı verən, o cümlədən geniş istifadəçi segmentinə əlçatan olan açıq tətbiqi proqramlaşdırma interfeysidir.

ŞƏKİL 1: AÇIQ BANKÇILIQ YANAŞMASI

Açıq Bankçılıq “bankdaxili məlumatların və proseslərin rəqəmsal kanallar vasitəsilə xarici tərəflərə açılması” kimi tərif edilə bilər. Bu tərəflər müştərilər, etibarlı tərəfdaşlar və ya müştərilər adından fəaliyyət göstərən səlahiyyətli üçüncü şəxslər ola bilər. Açıq Bankçılıq

banklar və üçüncü tərəf təchizatçılar (bundan sonra – ÜTT) arasında geniş əlaqələrin qurulması ilə yanaşı, müştəri yönümlü rəqəmsal xidmətlərin çeşidinin artırılmasına və əlçatanlığının yüksəldilməsinə imkan verən bir yanaşmadır.

4. Açıq Bankçılığın yaratdığı imkanlar

Açıq Bankçılıq bir çox bankların maliyyə xidmətləri ekosistemindəki siyasət yanaşmalarını dəyişərək bank sektorunda müsbət nəticələr əldə etmək potensialına malikdir. Məsələn:

- Açıq Bankçılıq bank sektorunda rəqabət mühitini daha da canlandırmaqla müştəri gözləntilərinə cavab verən yeni biznes modellərin formalaşdırılmasına imkan verir;
- Açıq Bankçılıq bank sektorunda bank və bank olmayan təşkilatlar arasında tərəfdaşlıq münasibətlərinin formalaşması nəticəsində təqdim olunan bank məhsul və xidmətlərinin əhatə dairəsinin genişləndirməyə imkan verir;
- Açıq Bankçılıq bank məhsul və xidmətlərinin təqdim edilməsində innovativ həllərin tətbiqində müsbət tendensiyalara səbəb olur;
- Açıq Bankçılıq üçüncü tərəflərlə maneəsiz əlaqə yaratmağı təmin edən, etibarlı və standartlaşdırılmış API-ləri tətbiq etməklə daha effektiv və səmərəli inteqrasiya proseslərini həyata keçirməyə imkan verir.

5. Açıq Bankçılığın yaratdığı təhdidlər

Açıq Bankçılıq bankçılıq modellərinə yeni imkanlar və dəyişikliklər gətirsə də, onun tətbiqi bəzi çətinliklər yarada bilər, bunlara xüsusilə aşağıdakılar daxildir:

- İnformasiya sistemlərində Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi ilə məlumat itkisi, fərdi məlumatların əldə olunması, məlumatların təhrif olunması və bu kimi digər əlaqəli risklərin baş vermə ehtimalını artırır. Bank sektorunda istifadə edilən ənənəvi məlumat mübadiləsi kanallarını nəzərə alaraq, Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi bankın təhlükəsizlik mənzərəsində əhəmiyyətli bir dəyişikliyə səbəb olacaqdır. Yeni bankçılıq dövründə kiber təhdidlər və hücumlar aşağıdakı kimi müxtəlif formalarda ola bilər: a) ÜTT-nin platformalarına hücumlar; b) İstifadəçilərə hücumlar və c) API-lərə hücumlar. Açıq Bankçılığın tətbiqi çərçivəsində müəyyən edilmiş texniki standartlar və təhlükəsizlik protokolları hamı üçün əlçatan olduğundan bu zaman yarana biləcək təhlükəsizlik risklərinin idarə edilməsi xüsusi diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır. Bundan əlavə, informasiya

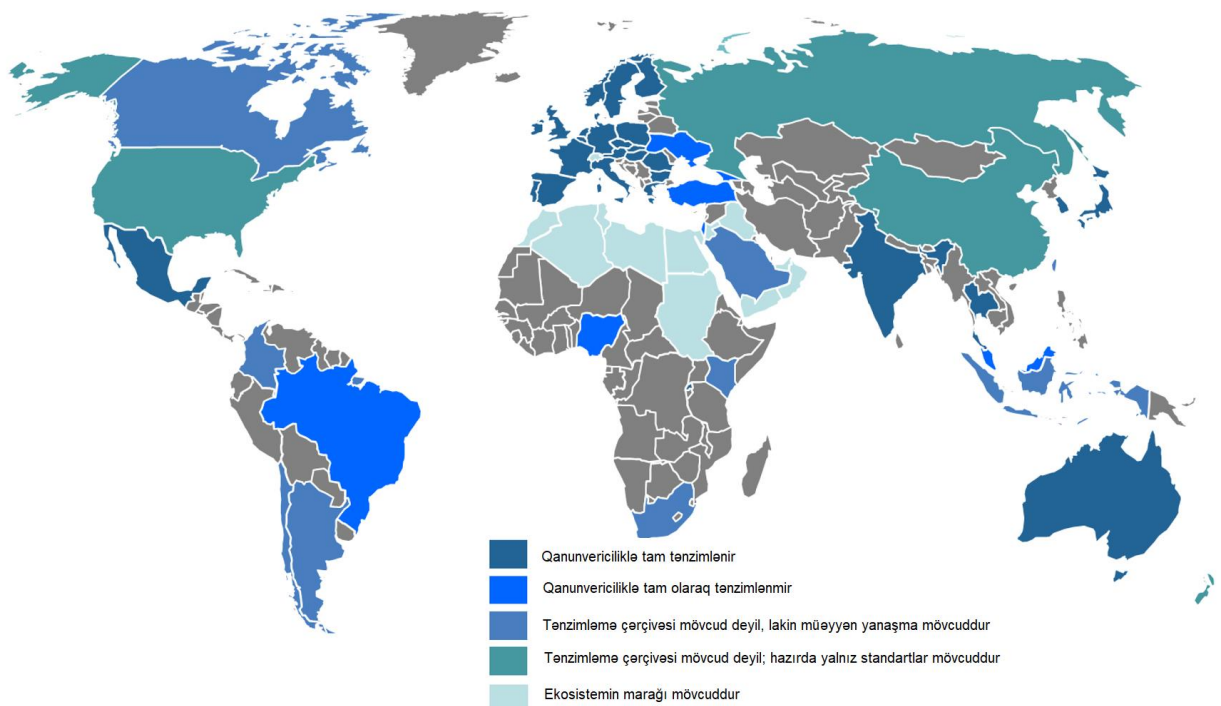
sistemlərinin işlənilib hazırlanması zamanı sürətlə dəyişən rəqəmsal mühitdə yarana biləcək təhlükəsizlik məsələləri nəzərə alınmalıdır.

- ÜTT-lərin banklarla integrasiyası fırıldaqçıların müştəri məlumatlarına və müştərilərin maliyyə vəsaitlərinə çıxış imkanlarını artırır. Ənənəvi bankçılıqda səhlənkarlıq və ya dələduzluq halları zamanı müştərilərin itkilərinin əvəzləşdirilməsi ilə bağlı bankdaxili prosedurlar mövcuddur. Lakin, Açıq Bankçılıq mövcud vəziyyəti dəyişir, çünki ekosistemdəki qarşılıqlı əlaqələrin mürəkkəbliyi nəticəsində müştərilərin itkilərinə görə məsuliyyəti kimin daşıyacağı tam aydın olmur. Bu çatışmazlığın aradan qaldırılması üçün bazar inkişaf etdikcə ekosistemdəki maraqlı tərəflər arasında münasibətlər və məsuliyyət bölgüsünün sərhədləri dəqiq müəyyən edilməli və daim aktuallığı təmin edilməlidir.

6. Dünyada Açıq Bankçılığın tətbiqinə baxış

Dünyada Açıq Bankçılığın tətbiqində bir sıra yanaşmalar mövcuddur (şəkil 2). Əksər ölkələrdə bu istiqamətdə qanunvericilik bazası formalaşdırmış, digər bir qismində isə Açıq Bankçılığın tənzimlənməsi bazar iştirakçıları tərəfindən həyata keçirilir.

ŞƏKİL 2: AÇIQ BANKÇILIĞIN TƏTBİQİ XƏRİTƏSİ

Mənbə: BBVA, Finastra, Konsentus, IFC-nin analizi

Şəkil 3-də Açıq Bankçılığın artıq qüvvədə olduğu və Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqinin hələ tam başa çatmadığı ölkələrin iki perspektivdən (məcburi və könüllü; məcburi standartlaşdırma və qeyri-standardlaşdırma) strukturlaşdırılmış matrisi təqdim edilmişdir.

ŞƏKİL 3: AÇIQ BANKÇILIĞIN TƏNZİMLƏMƏ MATRİSİ

		Məcburi standartlar			
Bazar əsasında tətbiq edilmə		Rusiya	Hindistan	Bəhreyn	
		Tailand	Meksika	Səudiyyə Ərəbistanı	
		Malayziya	İsrail	Cənubi Koreya	
			Kolumbiya	Ruanda	
			Braziliya	Kanada	
			Gürcüstan	Cənubi Afrika	
			Birləşmiş Krallıq	Avstraliya	
			Nigeriya		
			Honq Konq		
	ABŞ	Çili		Avropa Birliyi və Avropa İqtisadi Birliyi (EEA)	
	Argentina	Sinqapur		Türkiyə	
		İndoneziya		Ukrayna	
		Keniya		Yaponiya	
		İsveçrə			
		Çin			
		Yeni Zelandiya			
		Bazara əsaslanan standartlar		Məcburi tətbiq edilmə	

Mənbə: IFC-nin analizi

Açıq Bankçılıq ilə bağlı tənzimləmə yanaşmalarının üstünlükləri və təhdidləri mövcuddur. Açıq Bankçılığın məcburi olduğu ölkələrdə, bu mütləq yanaşma hökumətin innovasiyaya təkan verdiyini və dəstəyinin olmasını ifadə edir. Digər tərəfdən, bu kimi məcburiyyət sadəcə əlavə uyğunluq tələbi kimi qəbul oluna bilər ki, bu da innovasiyaların təşviq olunmasını şübhə altına salır. Tənzimləyicilər bazarın vəziyyətindən və ya tənzimlənən qurumların hazır olduqları səviyyədən daha irəlidə ola bilərlər. Belə ki, “Open Banking Monitor”un hesabatına əsasən hazırda dünyada 300-dən artıq Açıq Bankçılıq əsaslı portal mövcuddur. Bunların bir çoxu Avropa Birliyi ölkələrinə aiddir və məqsədləri Avropa Parlamenti və Avropa Şurası tərəfindən 25 noyabr 2015-ci il tarixində qəbul olunmuş “Daxili bazarda ödəniş xidmətləri” adlı, 2015/2366 sayılı ikinci Ödəniş Xidmətləri Direktivinin (bundan sonra – PSD2) tələblərinə cavab verməkdir.

Açıq Bankçılığın tətbiqi məcburi olduğu təqdirdə tənzimləyici orqanlar xüsusən də texnologiya ilə bağlı sərt tələblər formalaşdıran zaman həmin tələblərin qısa müddət ərzində köhnəlməsi riski ilə qarşılaşa bilər. Bu da öz növbəsində innovasiyalara öz mənfi təsirini

bağışlaya bilər. Belə ki, bəzən həmin “sərt” qaydaların mürəkkəbliyi və aktuallığını itirməsi səbəbindən əldə etməyə çalışdığı nəticəyə nail olmaya bilər. Sinqapur Banklar Assosiasiyası tərəfindən dərc edilən “API üzrə təlimat kitabçası”¹ “sərt” qayda yanaşmasının çatışmazlıqlarının aradan qaldırılması məqsədilə tənzimləyici və sektor iştirakçılarının birgə əməkdaşlığı çərçivəsində hazırlanmış təqdirəlayiq nümunələrdəndir.

Açıq Bankçılıq üzrə tətbiq olunan yanaşmadan asılı olmayaraq, hökumətlər Açıq Bankçılığın qəbul edilməsini təşviq etmək istəyirlərsə sözügedən aspektlər diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır: a) Açıq Bankçılıq üzrə tənzimləmə mövqeyində aydınlıq olmalı; b) Açıq Bankçılıq üzrə trendlərdən xəbərdar olmalı və fəaliyyəti bazarın cari vəziyyəti ilə sinxronlaşdırmalı və c) fəaliyyətə nəzarət və uyğunluq perspektivindən yanaşılmamalı, daha çox fəaliyyəti təşviq etməli və dəstəkləməli.

6.1. Avropa Birliyi ölkələri

2016-cı ildə PSD2-nin qəbul edilməsi Avropada Açıq Bankçılığın tətbiqinə təkan vermişdir. PSD2 istehlakçıların bank məlumatlarının üçüncü tərəf təchizatçıları (ödəniş əməliyyatının aparılması üçün vasitəçilik xidməti təchizatçısı (PISP) və hesab üzrə məlumat xidməti təchizatçısı (AISP)) ilə paylaşılmasına dair qaydaları müəyyən edir. Direktivin başlıca məqsədi bazarda ödəniş xidməti təchizatçıları üçün bərabər rəqabət mühitinin formalaşdırılması, ödənişlərin daha etibarlı və təhlükəsiz həyata keçirilməsi və nəticədə istehlakçıların hüquqlarının qorunmasıdır.

PSD2 bankların, ödəniş xidmətləri göstərən təchizatçıların müştərilərin tələbi və razılığının alınmasından sonra açıq API-lər vasitəsilə müştərilərin hesab məlumatlarının oxunması və yazılması üçün PISP və AISP-lərə təhlükəsiz giriş vermələrinə dair rəhbər prinsipləri təqdim edir.

Avropa Bank Təşkilatı (EBA) özünün Tənzimləyici Texniki Standartları (RTS) vasitəsilə maraqlı tərəflər üçün təlimatlar və tövsiyələr dərc edərək, PSD2-nin Avropada tətbiq olunmasında aparıcı rol oynayır. Avropa Birliyi daxilində müxtəlif bazarlara öz açıq interfeyslərini könüllü qaydada layihələndirmək hüququ verilmişdir. Buna görə də, bir neçə Avropa işçi qrupu API standartlarını işləyib hazırlamışlar. Bunların arasında Berlin qrupu tərəfindən hazırlanmış standart ən uğurlu standartlar sırasındadır. Bu qrupun hazırladığı tənzimləyici çərçivə geniş istifadə olunan, həmçinin Birləşmiş Krallıqda Açıq Bankçılığa dair

¹ <https://abs.org.sg/docs/library/abs-api-playbook.pdf>

standartı müəyyən edir. Avropa Birliyi hüdüdlərində işlənib hazırlanmış standartlar texniki realizasiya zamanı yüksək çevikliyə malik olmaları ilə xarakterizə olunur.

6.2. Birləşmiş Krallıq

Açıq Bankçılığın qlobal miqyasda tətbiqi baxımından, Böyük Britaniya Açıq Bankçılıq standartlarını işləyib hazırlayan ilk ölkə olmaqla, bu sahədə lider hesab olunur. 2018-ci ilin yanvar ayında Böyük Britaniyada Açıq Bankçılıq standartlarının tətbiqi böyük banklar və maliyyə xidmətləri ekosistemində yeni inkişaf edən oyunçular arasında rəqabətin stimullaşdırılması məqsədilə həyata keçirilmişdir. Eyni zamanda, standartlar və sistemlərarası integrasiyaların həyata keçirilməsi üçün xüsusi olaraq qeyri-kommersiya təşkilatı olan Açıq Bankçılığın tətbiqi üzrə müəssisə (OBIE) təsis edilmişdir. Bununla belə, standartın icrasına nəzarətin təmin olunması Rəqabət və Bazarlar Komitəsinə (CMA) aiddir. İstehlakçıların hüquqlarının qorunmasına Maliyyə Nəzarəti İdarəsi (FCA) (PSD2-yə əsasən hesab üzrə məlumat və ödəniş əməliyyatının aparılması üçün vasitəçilik xidmətləri ilə bağlı) və ya Məlumat Komissarlığı (məlumat məsələləri ilə bağlı) cavabdehdir. OBIE öz vəzifələri çərçivəsində aşağıdakıları həyata keçirir:

- Açıq Bankçılıq üzrə mesaj standartlarını yaradır;
- Açıq Bankçılıq API-ləri üçün spesifikasiyaları müəyyən edir;
- Açıq Bankçılıq kataloqunu aparır və idarə edir;
- Açıq Bankçılıq ekosistemi üçün müvafiq qaydaları hazırlayır;
- Şikayətləri cavablandırır və mübahisəli halları idarə edir;
- Açıq Bankçılıq üçün təhlükəsizlik çərçivəsini hazırlayır və tətbiq edir.

CMA banklardan müştəri məlumatlarına müraciət əsasında girişin etibarlı və standartlaşdırılmış qaydada təmin edilməsini tələb edir. Açıq Bankçılıq standartı banklardan API-lər vasitəsilə üçüncü şəxslərə girişin təmin olunmasını xüsusi olaraq tələb etməklə, PSD2-nin yerinə yetirilməsini sürətləndirmişdir. Birləşmiş Krallıqda üçüncü tərəflərə (AISP və ya PISP-lər) FCA tərəfindən səlahiyyət verilir və tənzimlənir.

6.3. Türkiyə

2019-cu ildə Türkiyə Açıq Bankçılığın tətbiqini dəstəkləyən və PSD2 əsasında hazırlanan “Ödəniş və qiymətli kağızlarla hesablaşmalar sistemləri, ödəniş xidmətləri və elektron pul institutları haqqında” Qanununu qəbul etmişdir.

Türkiyədə PSD2 tələblərinin qəbul edilməsi məcburiyyətinin olmadığı halda, 1 yanvar 2020-ci il tarixində sözügedən Qanuna müvafiq dəyişikliklər edilmiş və Açıq Bankçılıq yanaşması tətbiq edilmişdir. Açıq Bankçılıq yanaşması özündə ödəniş əməliyyatının aparılması üçün vasitəçilik xidmətini və hesab üzrə məlumat xidmətini ehtiva etməkdədir. Qanunla bu xidmətlər lisenziyalaşdırılan fəaliyyət kimi müəyyən edilmiş və lisenziyalaşdırma isə Türkiyə Mərkəzi Bankı tərəfindən aparılmaqdadır.

Ümumiyyətlə, Açıq Bankçılıq yanaşmasının əhatə dairəsinin geniş olmasına baxmayaraq, Türkiyədə Açıq Bankçılıq yanaşması xüsusilə ödənişlər üzrə xidmətlərin üçüncü tərəf təchizatçılarına açılması üzrə məsələləri özündə ehtiva edir. Eyni zamanda, Türkiyədə Banklararası Kart Mərkəzi (BKM) Açıq Bankçılıq üzrə texniki baxımdan əlaqələndirici təşkilat olacaqdır. Belə ki, lisenziyaya malik istənilən təşkilat ilk öncə BKM-in API-lərinə qoşulmalı, BKM isə öz novbəsində digər xidmət təchizatçılarının API-ləri ilə əlaqələndirməni təmin etməlidir.

6.4. Rusiya

Rusiyada Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi inkişaf etməkdədir. Rusiyada “Sberbank”, “VTB”, “Gazprombank”, “Alfa Bank”, “Otkrytie”, “QIWI” və digərlərinin iştirakı və Rusiya Bankının təşəbbüsü ilə Rusiya Fintex Assosiasiyası yaradılmışdır. Assosiasiyanın fəaliyyətinin əsas məqsədi Rusiya maliyyə bazarının inkişafını təmin etmək üçün yeni texnoloji həllərin hazırlanması və tətbiqi, habelə iqtisadiyyatın rəqəmsallaşdırılması üçün şərait yaratmaqdır.

Rusiyanın bank sektorunda Açıq Bankçılıqla bağlı xüsusi tənzimləmə çərçivəsi mövcud deyildir. Rusiyanın müvafiq tənzimləyici orqanları Avropa Birliyinin ödəniş islahatlarını yaxından izləyir, həmçinin bank olmayan ödəniş təşkilatları Rusiyada PSD2 qaydalarına bənzər qaydaların hazırlanmasına böyük maraq göstərirlər. Banklar rəqabətə davam gətirmək üçün texnoloji həllərini aktiv şəkildə integrasiya edir və Açıq Bankçılıq yanaşması, o cümlədən API-lərin integrasiyası üçün optimal yollardan istifadə edirlər.

Açıq Bankçılıq ümumiyyətlə tənzimlənmədiyi və mövcud qaydalara tam uyğun gəlmədiyi üçün yeni qanunvericilik hazırlanmadan və qüvvədə olan normativ bazada dəyişiklik edilmədən tam şəkildə istifadə edilə bilməz. Bu səbəbdən Rusiya Mərkəzi Bankı 23 noyabr 2020-ci il tarixində açıq API standartlarını və bununla bağlı digər sənədləri (maliyyə əməliyyatlarının təhlükəsizliyi və sair) hazırlayaraq dərc etmişdir². Standartlar, API

² <https://www.cbr.ru/fintech/acts/?la.search=&la.tagid=3&la.vidid=26&la.date.time=any&la.date.datefrom=&la.date.dateto>

əsaslı texnologiyaları tətbiq edən bazar iştirakçılarının qarşılıqlı əlaqəsi üçün vahid qaydaları müəyyən edir. Bu, banklara və fintex şirkətlərinə müştərinin razılığı ilə daha səmərəli maliyyə xidmətlərini təklif etməyə imkan verəcəkdir.

6.5. Sinqapur

Sinqapur Açıq Bankçılığı inkişaf etdirmək üçün bazar-əsaslı yanaşmanı dəstəkləyən ölkələrdəndir. Sinqapurda Açıq Bankçılığı təşviq edən bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir:

- 2016-cı ildə Sinqapur Monetar Təşkilatı (MAS) tərəfindən Sinqapur Banklar Assosiasiyası ilə birlikdə könüllülük prinsiplərinə əsaslanan API təlimatı dərc edilmişdir. Şəxsiyyət vəsiqələrinin milli qeydiyyat sistemində (NRIC) uyğun olaraq hazırlanmış standart OAuth 2.0 və OIDC protokollarına əsaslanır;
- Sinqapurda maliyyə xidmətləri ekosistemində mövcud olan bütün açıq API-lər bir API reyestrində kataloqlaşdırılmışdır. Bu API-lər sırasında ödənişlər, pul köçürmələri və digər maliyyə xidmətlərini asanlaşdıran əməliyyat API-ləri, həmçinin maliyyə məhsulları barədə məlumatlar, faiz dərəcələri, filial / bankomatların yerləri və sair kimi məlumatları təqdim edən məhsul API-ləri daxildir;
- MAS tərəfindən dəstəklənən xüsusi tənzimləmə rejimi (sandbox) fintex innovatorlarına və maliyyə qurumlarına yeni məhsul və xidmət təklifləri üzərində təcrübələr aparmaq imkanı verir;
- Üçüncü tərəf təchizatçıların API-lərə daxil olmasını təmin etmək və bununla da integrasiyanı asanlaşdırmaq üçün maliyyə qurumları innovativ təşəbbüslər ilə çıxış edirlər.

6.6. Amerika Birləşmiş Ştatları

2017-ci ildə ABŞ-ın Milli Avtomatlaşdırılmış Klirinq Mərkəzi Assosiasiyası (NACHA) ABŞ-da Açıq Bankçılıq yanaşmasına keçidi dəstəklədiyini bildirmiş və bu xüsusda müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsinə başlanılmışdır. Daha sonra, NACHA API Standartlaşdırma Sənayesi Qrupu (ASIG) ilə birgə əməkdaşlıq çərçivəsində API-nin istifadəsi üzrə üç sahəni əhatə edən bir neçə ssenarinin hazırlandığını elan etmişdir: a) dələduzluq hallarının və risklərin azaldılması; b) məlumat mübadiləsi və c) ödənişlərə çıxış imkanları.

Əlavə olaraq, 2017-ci ildə İstehlakçıların Maliyyə Müdafiəsi Bürosu məlumat mübadiləsi prinsiplərini açıqlamış və bankları məlumat mübadiləsi üçün API interfeysləri tətbiq etməyə çağırmışdır. Bu, məcburi bir yanaşmadan çox, təşviqedicidir bir addım olmuşdur. 2018-ci ildə NACHA API-lər üçün bir tətbiq konsepsiyasının dərc edilməsi və səylərin

gücləndirilməsi üçün IFX forumu (hazırda Afinis) ilə sıx əməkdaşlığa başlamışdır. Afinis-ə görə standartlaşdırılmış API-lər aşağıdakı funksiyaları əhatə etməlidir: a) əməliyyatın statusunun əldə olunması; b) B2B hesablaşmalarda qarşılıqlı fəaliyyət və c) ödənişin başlanılması. Birgə əməkdaşlıq nəticəsində, Afinis tərəfindən proqramçılar üçün nəzərdə tutulmuş xüsusi tənzimləmə rejimi təşkil edilmişdir.

Ümumiyyətlə, ABŞ-da bu günədək Açıq Bankçılığın tətbiqi ilə bağlı heç bir rəsmi yanaşma formalaşdırılmamışdır. Bunun əvəzinə, bazar Açıq Bankçılığın bank sektorunda tətbiqi ilə bağlı təşəbbüsləri təşviq etmişdir. Hazırda ABŞ-da əksər banklar onlara aid portallar vasitəsilə üçüncü tərəflərə API əsaslı xidmətlər təqdim etməkdədirlər.

6.7. Kanada

Kanadada indiyədək Açıq Bankçılıq ilə bağlı müvafiq standart mövcud deyildir. Hazırda tənzimləyici orqanlar və banklar tərəfindən API ilə bağlı standartın formalaşdırılması istiqamətində müvafiq tədbirlər həyata keçirilməkdədir.

2018-ci ildə Kanada hökuməti Açıq Bankçılığın bank sektoru üçün potensial üstünlüklərinin öyrənilməsi üçün müvafiq məsləhətləşmə, araşdırma və təhlil işlərinin aparılması ilə bağlı planların mövcudluğunu bildirmişdir. Bu istiqamətdə işin effektiv təşkili məqsədilə Açıq Bankçılıq üzrə məsləhət komissiyası formalaşdırılmışdır.

2019-cu ildə ölkənin Senatında fəaliyyət göstərən Bankçılıq, Ticarət və Kommersiya üzrə daimi komitə tərəfindən "Açıq Bankçılıq: Bu sizin üçün nə ifadə edir?" mövzusunda hesabat³ hazırlanmışdır. Hesabatda Kanadada Açıq Bankçılığın tətbiq olunması üçün münasib şəraitin yaradılması ilə bağlı bir sıra tövsiyələr yer almışdır. Bununla yanaşı, 2019-cu ildə Kanada hökuməti tərəfindən maraqlı tərəflərin rəy və təkliflərinin toplanılması məqsədilə "Açıq Bankçılığın üstünlüklərinə dair icmal"⁴ nəşr edilmişdir. İcmalda Açıq Bankçılıq yanaşmasının ölkənin maliyyə sektoruna gətirə biləcəyi faydalar sadalanmış, kiçik və orta biznes subyektlərinin maliyyə vasitəçiliyi imkanlarından yararlanaraq fintex xidmətlərini təqdim etmələri, maliyyə axınlarının rəqəmsallaşdırılması və təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi məsələləri ətraflı şərh edilmişdir. Həmçinin, icmalın başlıca məqsədi Açıq Bankçılıq yanaşmasının Kanadada tətbiqi zamanı əhali və biznes subyektlərinin gözləntilərinin öyrənilməsi, istehlakçı hüquqlarının qorunması, təhlükəsizlik, maliyyə sabitliyi və digər aspektlər üzrə ictimai rəyin əldə edilməsi olmuşdur.

³ https://sencanada.ca/content/sen/committee/421/BANC/reports/BANC_SS-11_Report_Final_E.pdf

⁴ <https://www.canada.ca/en/departement-finance/programs/consultations/2019/open-banking.html>

Bu istiqamətdə aparılan tədqiqat işlərinin nəticəsi olaraq, 2021-ci ilin aprel ayında “Kanada Açıq Bankçılıq Təşəbbüsü” (OBIC) tərəfindən “Açıq Bankçılıq üzrə Manifest” sənədi hazırlanmış və yanaşmanın tətbiq edilməsi üzrə İş Planı müəyyən edilmişdir.

7. Azərbaycanda Açıq Bankçılıq üzrə tənzimlənmə çərçivəsi

Azərbaycan Respublikasının maliyyə bazarlarında Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi nəzərdən keçirilərkən yuxarıda qeyd edilən üstünlüklər və yanaşmanın özü ilə gətirə biləcəyi təhdidlər diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır.

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı qabaqcıl texnoloji həllər əsasında innovativ maliyyə texnologiyalarının tətbiqi prosesinin genişləndirilməsi və bununla da fintex fəaliyyətinin dəstəklənməsi məqsədilə Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi üzrə müvafiq qanunvericilik əsaslarının və texnoloji infrastrukturun formalaşdırılması tədbirlərinə başlamışdır. Bu istiqamətdə aparılan işlər çərçivəsində ölkədə rəqəmsal bankçılıq ekosisteminin təkmilləşdirilməsi, o cümlədən “müşəri-bank” münasibətlərini daha müasir müstəvidə quraraq elektron xidmətlərin genişləndirilməsi və daha əlçatan edilməsi məqsədilə bazar iştirakçıları ilə sorğuların keçirilməsi, Açıq Bankçılıq üzrə yol xəritəsinin hazırlanması və təməl texnoloji infrastrukturların qurulması (modernizasiyası) nəzərdə tutulmuşdur.

Açıq Bankçılıq üzrə bazar iştirakçılarının hazırlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi məqsədilə “Açıq Bankçılıq cədvəli”nə əsaslanaraq təhlil aparılmışdır (cədvəl 1).

CƏDVƏL 1: AÇIQ BANKÇILIQ CƏDVƏLİ

Tətbiq edilə bilmə				Məsuliyyət			
Standartlaşdırma	Hədəf ÜTT	ÜTT-lərin cəlb edilməsi	Xidmətlərin əhatə dairəsi və məlumat növləri	İdarəetmə	Hədəf banklar	Çirkli pulların yuyulması / Terrorizmin maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə	
Qarşılıqlı əlaqə		Risklərin idarə edilməsi		İcra tempi		Tənzimləyici kontekst və uyğunlaşdırma	
Maliyyələşdirmə				Monetizasiya			
Tənzimləyici orqanın nəzarəti							

Mənbə: IFC-nin analizi

Yuxarıdakı cədvələ müvafiq olaraq 16 əsas mövzuya dair suallar toplusu tərtib edilmişdir (Cədvəl 2).

CƏDVƏL 2: CAVABLANMASI TƏLƏB OLUNAN MÖVZULAR VƏ SUALLAR

Mövzu	Suallar
Tətbiq edilə bilmə	Yanaşmanın tətbiqi və riayət edilməsi məcburi olacaqmı? Yanaşmanın tətbiq edilməsi könüllüdürmü? Açıq Bankçılığın bazarın mülahizəsinə buraxılması və ya qanunvericiliyə uyğun olaraq tənzimləmə fəaliyyətinin həyata keçirilməsi mühüm əhəmiyyətə malikdir.
Məsuliyyət	Dələduzluq və ya məlumatların sızması halında kim məsuliyyət daşıyacaq? Qanunun aydın olduğu və maliyyə qurumlarının mümkün olan bütün təhlükəsizlik tədbirlərini gördüyü və texniki olaraq məlumatın itkisi və ya pozulmasına görə məsuliyyət daşmadıqları halda belə, istehlakçılar maliyyə qurumunun onlara dəymiş zərərləri ödəməsini gözləyəcəklərmı? Məsuliyyət bölgüsü necə tənzimlənəcəkdir (məlumat qəbulunu tənzimləməklə, tənzimlənən qurumlar üçün öhdəliklər qoymaqla, xüsusi təhlükəsizlik tədbirləri tətbiq etməklə)?
Qarşılıqlı əlaqə	Açıq Bankçılıqda iştirakçılar arasında qarşılıqlı əlaqə necə tənzimlənəcəkdir? Qarşılıqlı əlaqə Mərkəzi Bankın siyasətinin məqsədlərindən asılı olmalıdırmı? Məlumatların paylaşılması prosesini tənzimləyəcək normativ çərçivə tətbiq ediləcəkmi?
Standartlaşdırma	Bütün ekosistem iştirakçılarını əhatə edəcək Açıq Bankçılıq üzrə ümumi yanaşma və ya standartlar tətbiq ediləcəkmi? Edildiyi təqdirdə, bu universal yanaşma necə (kim tərəfindən) müəyyən ediləcəkdir? Ümumi məlumat modelinin müəyyən edilməsi Açıq Bankçılığın məcburi olması anlamına gəlirmi? Yanaşmada hansı məqamların standartlaşdırılacağı və hansı məqamların bazarın öhdəsinə buraxacağı necə (kim tərəfindən) müəyyən olunacaqdır?
Hədəf ÜTT	Hazırda ÜTT-lər bankların API-lərindən istifadə edirlərmı? ÜTT-lər bankların API-lərindən istifadə edərkən hansı şərtlərə riayət etməli olurlar? Banklar və ÜTT-lər API-lərdən istifadə edərkən bunun müqabilində nə etməlidirlər?
ÜTT-lərin cəlb edilməsi	ÜTT-lərin məlumatlara çıxışı zamanı yoxlama prosesi necə tənzimlənir? Fintexlərin məlumatlara çıxışı asandırmı? Yoxlanılan tərəfdaşlar haqqında məlumat iştirakçı maliyyə qurumları və son istifadəçilərlə necə bölüşülür?

Risqlərin idarə edilməsi	Təhlükəsizlik (o cümlədən autentifikasiya) necə idarə edilir? Təhlükəsizlik standartı varmı? Fərdi məlumatlar necə toplanılır və işlənir? Məlumatların qorunmasına zəmanət verən təhlükəsizlik tədbirləri varmı? Məsuliyyət bölgüsünün necə tənzimlənməsi düşünülür?
Xidmətlərin əhatə dairəsi və məlumat növləri	Üçüncü şəxslər üçün hansı daxili xidmətlər açılmalıdır? Hesab barəsində məlumatların əldə edilməsi, əməliyyat tarixçəsi və "Öz müştərini tanı" kimi əsas xidmətlərlə əlaqədar açıqlıq tətbiq edilməlidirmi, yoxsa məzənnə, bankomat, filial və bank məhsulları barədə məlumatların təqdim edilməsi kimi əsas olmayan xidmətlərlə məhdudlaşmalıdır? Açıq bankçılıq yanaşması yalnız məlumatların "oxunması" üçün olan xidmətləri (məsələn, əməliyyat tarixçəsi) əhatə etməli, yoxsa ödəniş əməliyyatının aparılması xidmətlərini də əhatə etməlidir?
İdarəetmə	Bu xidmətlər universal bir interfeys vasitəsi ilə açılacaqmı və ya hər qurumun öz interfeyslərini yaratması tələb olunur? Texniki spesifikasiyalar mövcuddurmu? Interfeyslərlə bağlı tələblər (standartlar) hansı qurum (requlyator və ya banklar) tərəfindən hazırlanacaq və standartlar necə inkişaf etdiriləcəkdir? Standartların hazırlanması prosesində ÜTT-lər iştirak edəcəkmı?
İcra tempi	Açıq bankçılıq yanaşmasının tətbiqi üçün hazırlıq və daha sonra tam tətbiq edilməsi üçün vaxt müddətləri müəyyən edilməlidirmi? Açıq bankçılıq yanaşmasının tətbiqi "mərhələli" (ilk olaraq sistem əhəmiyyətli banklara və ya xidmətlərin növünə görə) həyata keçirilməlidirmi?
Hədəf banklar	Açıq Bankçılıq yanaşması ilə hansı banklar hədəfə alınacaq? Maliyyə qurumları seçilərkən hansı meyarlardan istifadə olunmalıdır (miqyas, biznes istiqamətlər və sair)?
Çirkli pulların yuyulması/Terrorizmin maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə	Müştərilər mövcud "Öz müştərini tanı" qaydalarına riayət etməklə xidmətlərdən necə yararlanacaqlar? Açıq bankçılıq yanaşmasının tətbiqi nəticəsində bankların potensial müştərilərinin sayı artacaq, həmçinin aparılan əməliyyatların sayı və həcmi yüksələcəkdir. Bu artım bankların informasiya sistemlərinin etibarlı və davamlı fəaliyyətinə necə təsir edəcəkdir?
Tənzimləyici kontekst və uyğunlaşdırma	Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqinə təsir edə biləcək qanunvericilik məhdudiyyətləri mövcuddurmu (fərdi məlumatların qorunması və sair)?

	Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi mövcud qanunvericiliyə necə təsir edəcəkdir? Mövcud qanunvericilik bazasına dəyişiklik(lər) etmək tələb olunacaqmı? Transsərhəd maliyyə xidmətlərinin həyata keçirilməsi üçün müxtəlif ölkə qanunvericilikləri baxımından Açıq bankçılıq yanaşması necə tənzimlənəcəkdir?
Maliyyələşdirmə	Açıq Bankçılıq üzrə standartların hazırlanması və standartlara əməl edilməsi prosesi necə maliyyələşdiriləcəkdir? Açıq Bankçılıq üzrə standartların hazırlanması və tətbiqi üzrə müvafiq bacarıqlara və kompetensiyalara malik insan resursları varmı?
Monetizasiya	Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi nəticəsində maliyyə qurumları və ÜTT-lər təqdim etdikləri xidmətlərə görə maliyyə vəsaiti əldə edəcəklərmı? Təqdim olunan API-lərdən istifadə ödənişli və/və ya ödənişsiz olacaqdır? Ödənişli olduğu təqdirdə "ödəniş modeli" necə formalaşdırılacaqdır?
Tənzimləyicinin nəzarəti	Mərkəzi Bank tərəfindən Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqinə və tətbiqindən sonrakı fəaliyyətə nəzarət necə həyata keçirəcəkdir? Həm maliyyə qurumlarının, həm də ÜTT-lərin qaydalara (standartlara) davamlı uyğunlaşmasını təmin edən monitoring və nəzarət mexanizmləri hansılardır?

Mənbə: IFC-nin analizi

8. Ölkədə Açıq Bankçılığa hazırlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi üzrə sorğu

8.1. Açıq Bankçılıq üzrə sorğunun məqsədi və fokus qrupları

Açıq Bankçılıq yanaşmasının ölkədə tətbiqi ilə bağlı bankların və fintex təşkilatların hazırlıq səviyyəsinin qiymətləndirilməsi məqsədilə 2020-2021-ci illərdə Azərbaycan Banklar Assosiasiyası və Azərbaycan Fintex Assosiasiyası vasitəsilə sorğular keçirilmişdir. Sorğunun məqsədi aşağıdakı məsələlərin qiymətləndirilməsinə yönəldilmişdir:

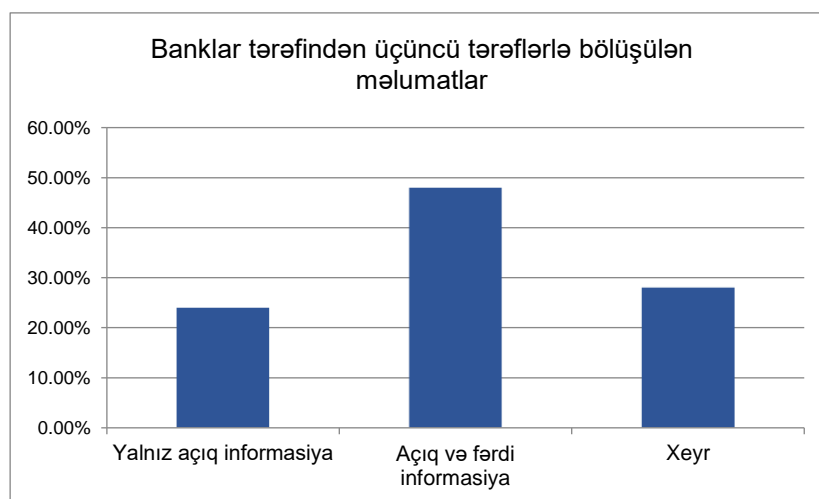
- Mərkəzi Bank tərəfindən Açıq Bankçılıq yanaşmasının müəyyən edilməsi zamanı bankların və fintexlərin gözləntilərinin öyrənilməsi;
- Bankların və fintexlərin Açıq Bankçılıq yanaşmasının qəbuluna nə dərəcədə hazır olduqlarının qiymətləndirilməsi;
- Bankların və fintexlərin Açıq Bankçılıq yanaşması barədə məlumatlı olmalarının və yanaşmanın tətbiqi üçün zəruri resurslara (insan, infrastruktur və sair) malik olmalarının dəqiqləşdirilməsi;

- Qanunvericiliyə əsasən bankların müştəri məlumatlarının müvafiq razılıq əsasında ÜTT ilə bölüşməyə hazır olduqlarının öyrənilməsi;
- Banklar və fintexlər tərəfindən istehlakçıların hüquqlarının qorunması məsələlərində düzgün və aydın sərhədlərin müəyyən olunması;
- Banklar və fintexlərin daxili texniki infrastrukturlarının adekvat təhlükəsizlik mexanizmləri ilə əhatə olunmaları və sair.

8.2. Bankar üzrə keçirilmiş sorğunun nəticələri

Azərbaycan banklarının əksəriyyəti Açıq Bankçılıq konsepsiyası ilə tanışdır, onların 28%-i hazırda API əsasında ödəniş və / və ya maliyyə xidmətləri həyata keçirir.

Respondent bankların demək olar ki, yarısı (48%) əsasən fərdi və ictimaiyyətə açıq məlumatları, həmçinin bank hesabları üzrə məlumatları bölüşür, lakin paylaşılan məlumatlar üzrə ortaq bir texniki yanaşma mövcud deyildir.

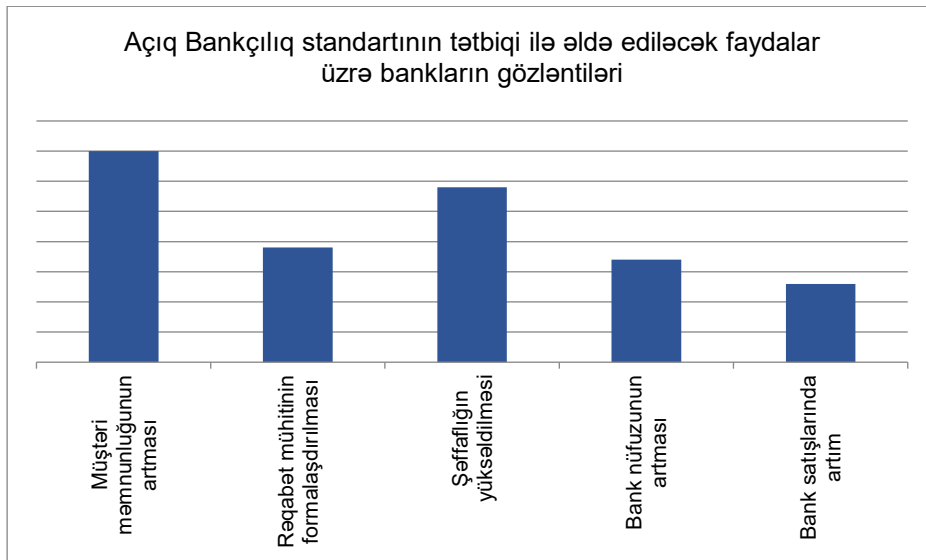

Demək olar ki, bütün banklar (96%) API vasitəsilə digər qurumlardan məlumat alır və paylaşırlar (AMB⁵, EHİS⁶). Əksər bankların avtomatlaşdırılmış bank əməliyyat sistemləri API integrasiyasını dəstəkləyir (respondentlərin 88%-i). Bankların yalnız 44%-ində ÜTT ilə məlumatı paylaşmaq üçün API-lər və ya tətbiq edilmiş razılıq idarəetmə vasitələri vardır. Bankların təxminən 92%-i fintex və digər ÜTT-lərlə iş birliyinə yüksək dərəcədə açıq olduqlarını bildirirlər.

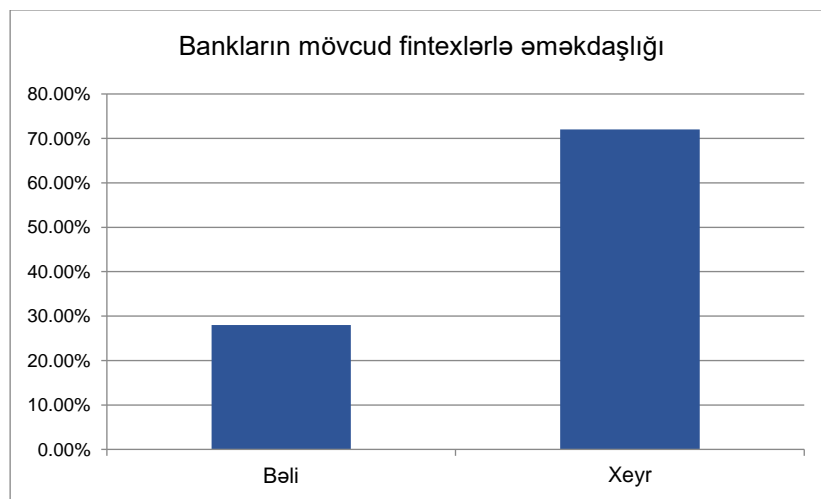
Əksər banklar Açıq Bankçılığın qəbul edilməsində satışların artması kimi üstünlükləri deyil, şəffaflığın artması və ya müştəri məmnuniyyəti kimi faydaları görürlər.

⁵ Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı

⁶ Elektron hökumət informasiya sistemi

Hazırda əksər banklar (72%) öz xidmətlərini təqdim edəcək ÜTT təyin etməmişlər. Bu müvafiq qanunvericiliyin olmaması, yaxud banklar tərəfindən fintexlərlə (və ya əksinə) birgə əməkdaşlıq etməkdə marağın azlığı, ya da sadəcə fintex bazarının tam formalaşmamasından qaynaqlanır.

Banklar API-lər vasitəsilə digər kredit təşkilatlarından hansı məlumatları almaqda maraqlı olduqlarına dair aydın bir açıqlama verməmişlər. Ümumilikdə isə, banklar yalnız bankomatların yeri və filialların (şöbələrin) siyahısı ilə bağlı məlumatları bölüşməkdə maraqlıdır; bank hesabı barədə məlumatların əldə edilməsi ən aşağı sıradadır. Banklar digər təşkilatlardan hesab barədə məlumatları almaqda maraqlı olsalar da, öz məlumatlarını bölüşmək istəmirlər.

Tənzimləmə çərçivəsinin olmaması Açıq Bankçılıq yanaşmasının qəbuluna dair ən böyük maneə kimi görünür (respondentlərin 60%-i). Eyni zamanda, Açıq Bankçılıq yanaşmasına dair nou-hau çatışmazlığının və sistemlərin funksional uyğunluğunun

olmamasının ölkədə Açıq Bankçılığın fəaliyyətinə təsir edən əsas amillərdən olduğu qeyd edilmişdir.

Fintexlərə təqdim ediləcək API-lərin monetizasiyasına gəldikdə isə bankların yarısından bir qədər çoxunun (52%) API-lərini ÜTT-lərə pulsuz təqdim etməli olacaqları barədə gözləntiləri vardır.

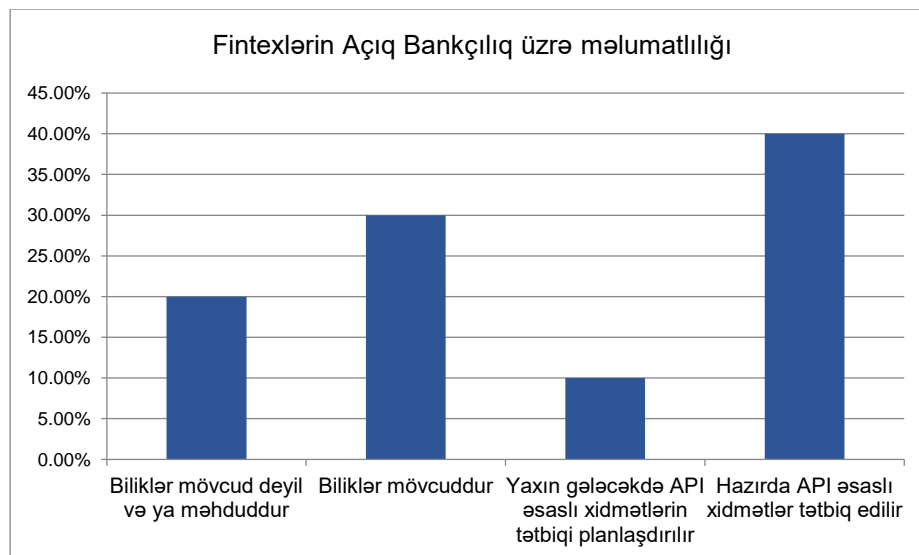
Mərkəzi Bankın Açıq Bankçılıq xidmətinin tənzimləmə qaydalarını dərc etdiyi andan etibarən əksər banklar Açıq Bankçılıq standartlarının tətbiq edilməsinin altı aydan bir ilədək müddətdə olacağını ehtimal edirlər. Sorğu nəticələrinə əsasən banklar “bütün banklar üçün məcburi” yanaşmanın əksinə “təvsiyə olunan, lakin məcburi olmayan” bir yanaşmaya üstünlük vermişlər. Eyni zamanda, Açıq Bankçılığın Mərkəzi Bankın mərkəzləşdirilmiş platforması vasitəsi ilə həyata keçirilməsinə dair gözlənti (bankların 84%-inə qədər) vardır.

Banklarla keçirilən sorğu nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, Açıq API xidmətlərindən istifadə edərkən müştəriyə dəyən zərərin qarşılınması mexanizmini tənzimləyəcək müvafiq normativ bazanın olması mütləqdir. Eyni zamanda, Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqinin başlıca “uğur faktoru” Mərkəzi Bank, banklar və fintexlər arasında formalaşdırılması zəruri olan effektiv əməkdaşlıq platformasıdır.

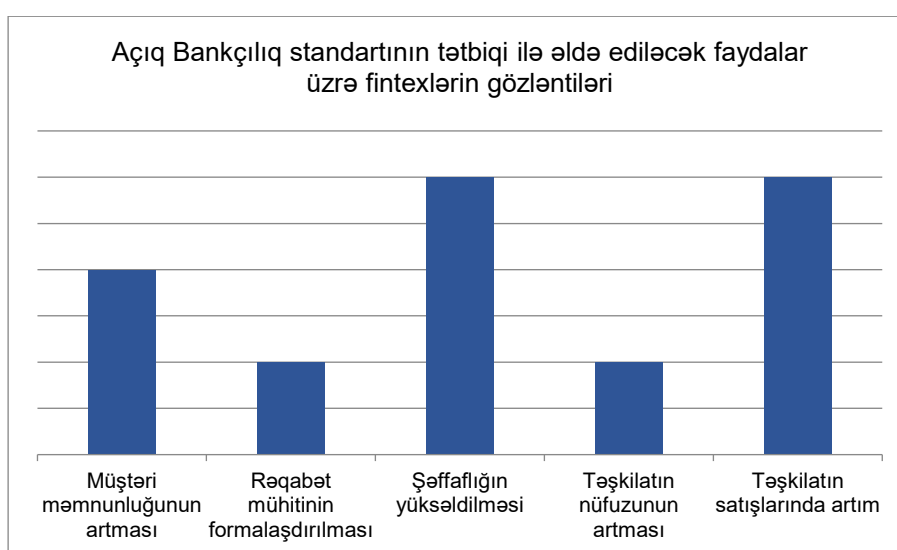
8.3. Fintexlər üzrə keçirilmiş sorğunun nəticələri

Ölkədə fəaliyyət göstərən fintex təşkilatlarının 40%-i hazırda API əsaslı ödəmə və / və ya maliyyə xidmətlərinin tətbiq etdiyini, 20%-i isə Açıq bankçılıq barədə kifayət qədər məlumatlı olmadıqlarını bildirmişlər.

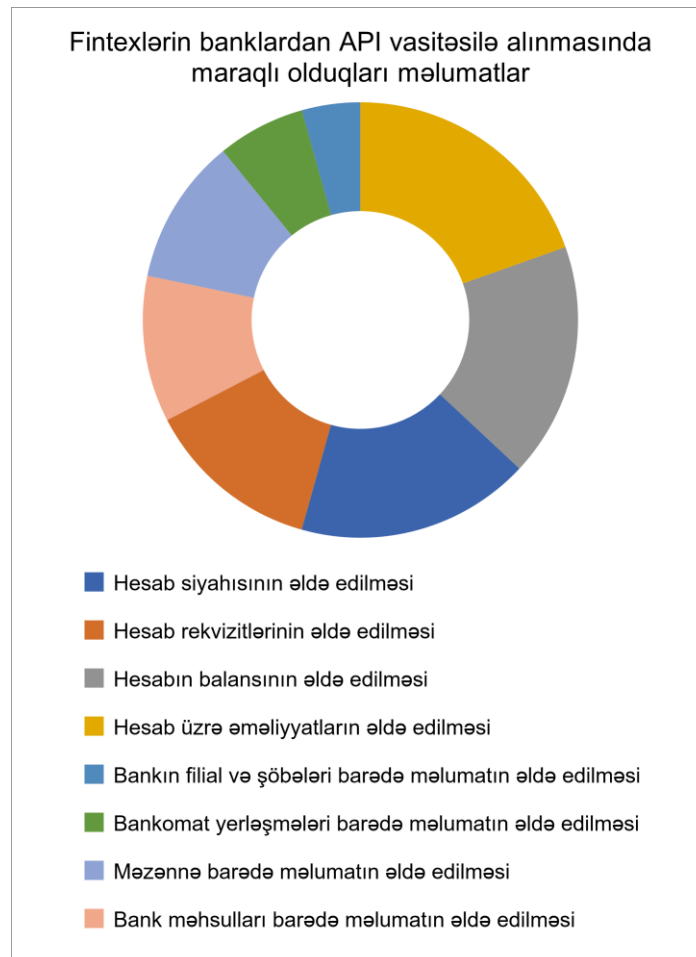
Sorğuda iştirak edən fintexlərin 80%-i əsasən ödəniş xidmətlərinin həyata keçirilməsi üçün digər qurumların (AMB, EHİS) API-ləri vasitəsilə məlumat əldə etdiklərini qeyd etmişlər.

Açıq bankçılıq yanaşmasının tətbiqi ilə əldə ediləcək faydaların müəyyən edilməsi ilə bağlı keçirilmiş sorğuda respondentlərin əksər hissəsi yanaşmanın tətbiqi nəticəsində ölkədə şəffaflığın və satış həcminin artacağına inandıqlarını bildirmişlər.

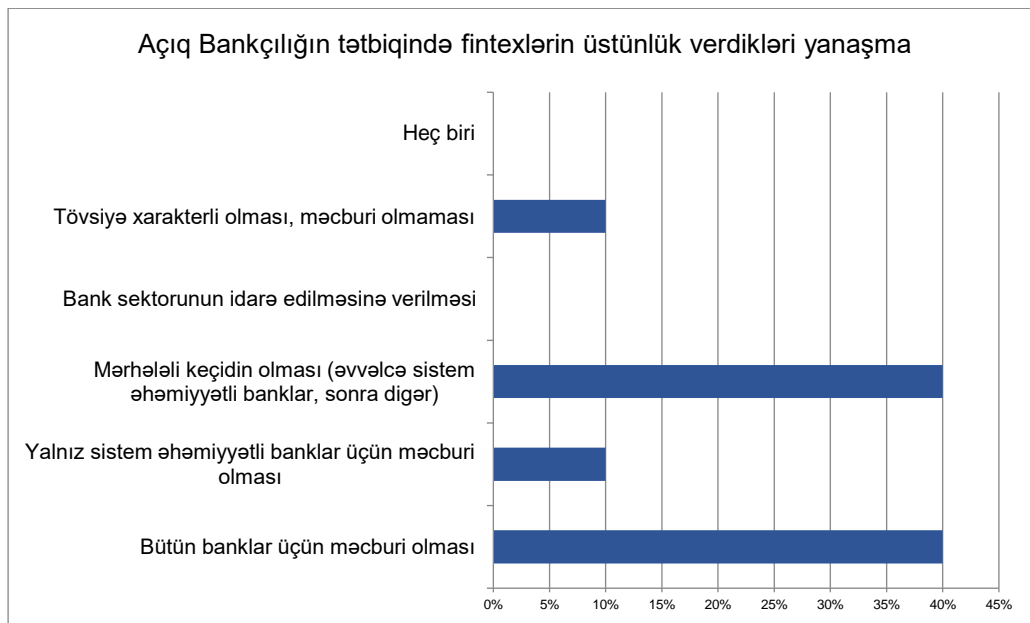

Respondentlərin yarısı Açıq bankçılığın tətbiqində başlıca maneə olaraq müvafiq qanunvericlik bazasının olmamasını görür, digər hissəsi isə rəqabətli bazar mühitinin formalaşdırılmasının zəruri olduğunu hesab edir.

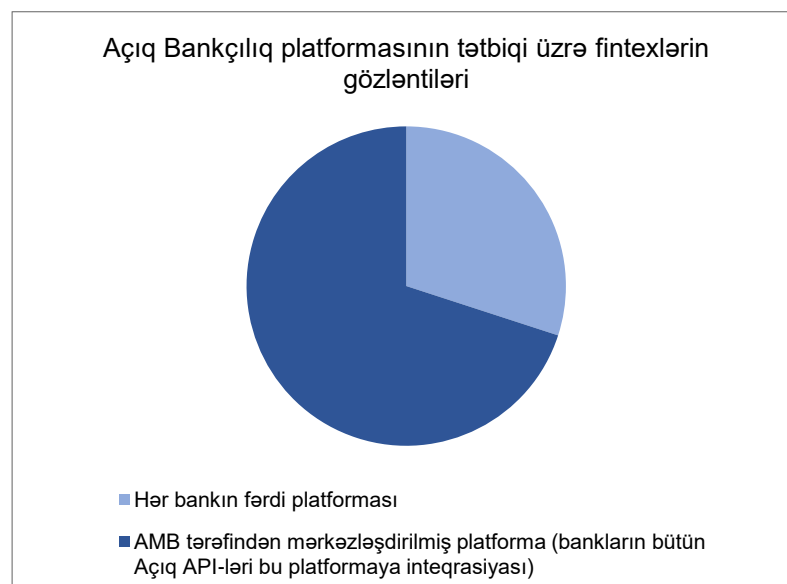
Hazırda fintexlər kredit təşkilatlarından başlıca olaraq müştəri hesabları barədə məlumatların əldə edilməsində maraqlı olduqlarını bildirmişlər.

Banklardan fərqli olaraq fintexlər Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi üçün daha az vaxt (6 ayadək) tələb olunduğunu qeyd etmişdir ki, bu da fintexlərin daha çevik və dəyişikliklərə hazır olduqlarını nümayiş etdirir. Eyni zamanda, fintexlər sorğuları cavablandırarkən yanaşmanın banklar üçün “məcburi” olmasına, amma “mərhləli keçid”in edilməsinə üstünlük vermişlər.

Daha sonra, keçirilmiş sorğu nəticəsində banklar kimi fintexlərin də Açıq Bankçılıq üzrə platformanın məhz Mərkəzi Bank tərəfindən mərkəzləşdirilmiş qaydada yaradılmasına üstünlük verdikləri müəyyən edilmişdir.

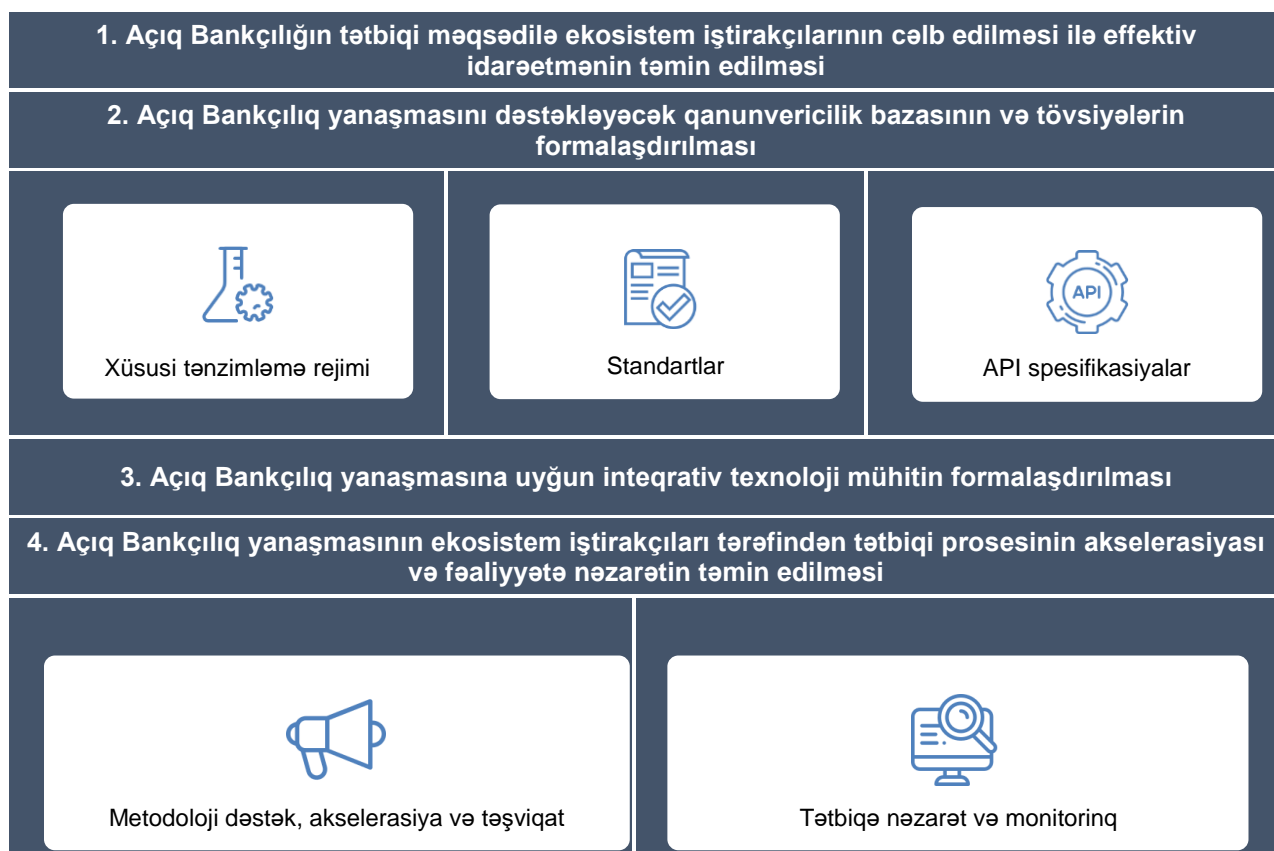

9. Açıq Bankçılığın tətbiqi istiqamətləri

Bank məhsulları və xidmətləri üzrə maliyyə texnologiyalarının implementasiyasının genişləndirilməsi, innovativ texnologiyalara və standartlaşdırılmış API-lərə əsaslanan daha mütərəqqi həllərin ÜTT vasitəsilə iqtisadi subyektlərin istifadəsinə təqdim edilməsi məqsədilə Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqinin əsas istiqamətləri və həmin istiqamətlər üzrə konkret tədbirləri özündə ehtiva edən “Açıq Bankçılığın tətbiqi üzrə Yol Xəritəsi” hazırlanmışdır. Ölkədə bank sektorunun bütün iştirakçılarının mütləq şəkildə cəlb olunacağı

Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi zamanı Yol Xəritəsi ilə müəyyən edilmiş tədbirlər planı əldə rəhbər tutulacaqdır.

ŞƏKİL 4: AÇIQ BANKÇILĞIN TƏTBIQI ÜZRƏ İSTİQAMƏTLƏR

9.1. İstiqamət 1: Açıq Bankçılığın tətbiqi məqsədilə ekosistem iştirakçılarının cəlb edilməsi ilə effektiv idarəetmənin təmin edilməsi

Tədbir 1.1. Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi prosesinin effektiv koordinasiyası məqsədilə İşçi Qrupunun yaradılması.

Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi ölkədə yeni maliyyə texnologiyaları təchizatçıların yaranmasına və onlar tərəfindən innovativ həllərin təqdim edilməsinə imkan verəcəkdir. Bu yeni paradigma ənənəvi maliyyə xidmətləri sektorunu daha dinamik və rəqabətli bir bazara çevirmək potensialına malikdir. Nəticədə, startaplar mövcud iri maliyyə xidmətləri təchizatçıları ilə rəqabət apararaq yeni məhsul və xidmətlər təklif edə biləcəklər.

Beynəlxəli təcrübəyə əsasən Mərkəzi Bank tərəfindən Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi məqsədilə maliyyə sektorunun iştirakçıları və fintexlərin nümayəndələrindən ibarət İşçi Qrupunun yaradılması planlaşdırılır. Bu prosesdə Azərbaycan Banklar Assosiyası və Azərbaycan Fintex Assosiyasının aktiv iştirakı nəzərdə tutulur.

Tədbir 1.2. İşçi Qrupunun davamlı kommunikasiyasının təşkili və hesabatlığın təmin olunması.

Yaradılacaq İşçi Qrupu maliyyə sektorunda innovativliyi, rəqabəti və şəffaflığı artıracaq Açıq Bankçılıq standartlarının müəyyən edilməsində aktiv iştirak edəcəkdir. İşçi Qrupunun nümayəndələri mütəmadi olaraq keçiriləcək görüşlərdə həyata keçirilən işləri koordinasiya edəcək, tədbirlərin icrası istiqamətində cari vəziyyəti və riskləri qiymətləndirəcəkdir.

9.2. İstiqamət 2: Açıq Bankçılıq yanaşmasını dəstəkləyəcək qanunvericilik bazasının və tövsiyələrin formalaşdırılması

Tədbir 2.1. “Ödəniş xidmətləri və ödəniş sistemləri haqqında” Qanunun qəbul olunması.

Maliyyə sektorunun inkişafı və rəqəmsallaşdırılması məqsədilə qabaqcıl ölkələrdə (Avropa İttifaqı, ABŞ, Sinqapur, İndoneziya və s.) yaradılmış biznes mühiti və tənzimləyici rejim bazar tələblərinə uyğun olaraq daim təkmilləşdirilməkdədir. Tənzimləyicilər innovasiyaların inkişafını təşviq etməklə yanaşı, onların tətbiqindən maliyyə sisteminə, istehlakçıya dəyə biləcək ziyanın qarşısını almağa və riskləri minimallaşdırmağa çalışırlar.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 26 sentyabr 2018-ci il tarixli 508 sayılı Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “2018-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında rəqəmsal ödənişlərin genişləndirilməsi üzrə Dövlət Proqramı”nda ödəniş xidmətləri üzrə hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi sahəsində verilmiş tapşırıqların icrası çərçivəsində Mərkəzi Bank tərəfindən “Ödəniş xidmətləri və ödəniş sistemləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsi (Layihə) hazırlanmışdır.

Layihənin hazırlanması zamanı Avropa ölkələrinin, Türkiyə, Gürcüstan, Qazaxıstan, Ukrayna, Rusiya Federasiyası kimi ölkələrin təcrübələri yaxından araşdırılmış, PSD2-nin mühüm aspektləri nəzərə alınmış, həmçinin Layihə ölkəmizin maliyyə bank sektoru və bank olmayan ödəniş xidməti təchizatçıları ilə razılaşdırılmışdır.

Layihə ödəniş xidmətlərinin növlərini, bu xidmətlərin göstərilməsi zamanı ödəniş xidməti təchizatçılarının hüquq və vəzifələrini, ödəniş təşkilatları, elektron pul təşkilatları və ödəniş sistemi operatorlarının fəaliyyətlərinin iqtisadi, hüquqi və təşkilati əsaslarını, habelə bu təşkilatlar üzərində həyata keçirilən dövlət tənzimlənməsi (o cümlədən, xüsusi tənzimləmə rejimi) və nəzarətinin əsas aspektlərini müəyyən edir.

Eyni zamanda, Layihəyə ölkədə Açıq Bankçılıq prinsipləri əsasında çalışacaq ÜTT-lərin (AISP və PISP) fəaliyyəti, habelə hesaba xidmət edən ödəniş xidməti təchizatçıları ilə bu təşkilatlar arasında münasibətləri tənzimləyən normalar daxil edilmişdir. Qeyd olunan normalar ödəniş xidmətləri sahəsində banklara və fintex kimi yenilikçi ödəniş xidmətləri təchizatçılarına inkişaf üçün bərabər şəraitin yaradılmasını təmin edir.

Tədbir 2.2. Xüsusi tənzimləmə rejimi üzrə normativ bazanın formalaşdırılması.

Maliyyə ekosistemində innovativ şirkətlərin maliyyə inklüzivliyinin artırılmasında rolunu nəzərə alaraq əksər ölkələr tərəfindən bu təşkilatların fəaliyyətlərinin təşviqi üçün müxtəlif siyasət sənədləri qəbul edilir. Hazırda bir çox qabaqcıl ölkələrin tənzimləyiciləri tərəfindən innovativ məhsul və xidmətlərin maliyyə sistemində risk yaratmadan xüsusi tənzimləmə və əməliyyat mühitində sınaqdan keçirilməsinə imkanı yaradılır. Xüsusi tənzimləmə rejimi vasitəsilə tənzimləyicilər startapların fəaliyyəti üçün əlverişli mühit yaradır, onlarla əməkdaşlığı gücləndirirlər.

Beynəlxalq təcrübəyə əsaslanaraq ölkəmizdə də xüsusi tənzimləmə rejiminin tətbiqi, o cümlədən müvafiq normativ bazanın yaradılması, startapların həmin mühitə cəlb edilməsi, həmçinin metodoloji dəstəyin göstərilməsi istiqamətində tədbirlər həyata keçiriləcəkdir.

Tədbir 2.3. Açıq API vasitəsilə bank məlumatlarının əldə edilməsi ilə bağlı normativ bazanın formalaşdırılması.

Açıq Bankçılıq yanaşmasında maliyyə sektoruna dair açıq məlumatların standartlaşdırılması və maliyyə bazarlarının iştirakçılarına təqdim edilməsi böyük əhəmiyyət daşıyır. Açıq məlumatların vahid standartda gətirilməsi rəqabətli bazarın formalaşdırılması ilə yanaşı, ölkədə innovasiyaların stimullaşdırılmasına imkan yaradacaqdır. Bu məqsədlə Mərkəzi Bank tərəfindən kredit təşkilatları və bank məhsullarını ehtiva edən açıq məlumatlar API-larına dair tələblər formalaşdırılacaqdır.

Tədbir 2.4. API vasitəsilə həyata keçirilən əməliyyatlar zamanı təhlükəsizlik tələblərinin formalaşdırılması.

Dünyada kiber təhdidlərin gündən-günə sayının artmasını nəzərə alaraq, Açıq Bankçılıq yanaşmasında informasiya təhlükəsizliyi üzrə tələblərin müəyyən edilməsi və onlara riayət edilməsi prioritet hədəflərdəndir. Baş verə biləcək kiber təhdidlərin vaxtında qarşısının alınması və preventiv tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədilə maliyyə sektorunun iştirakçıları müvafiq təhlükəsizlik sistemlərinə malik olmalıdırlar. Belə ki, müştəri

məlumatlarının “online” mühitdə ÜTT-lərə ötürülməsi sektorun kiber təhdidlərə həssaslığını daha da artırır.

Bu səbəbdən tərəflər arasında həyata keçiriləcək API əsaslı məlumat mübadiləsi zamanı təhlükəsizliyin təmin edilməsi məqsədilə müvafiq təhlükəsizlik protokollarını və tələblərini ehtiva edən normativ çərçivə formalaşdırılacaqdır.

Tədbir 2.5. Ödəniş əməliyyatının aparılması ilə bağlı API tələblərinin formalaşdırılması.

“Ödəniş xidmətləri və ödəniş sistemləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsində PISP-nin hüquq və vəzifələri müəyyən edilmişdir. PISP ödəniş xidməti istifadəçisinin müraciəti əsasında onun digər ödəniş xidməti təchizatçısında açılmış ödəniş hesabı üzrə ödəniş sərəncamının verilməsi xidmətini həyata keçirən ödəniş xidməti təchizatçısıdır. PISP tərəfindən aparılan əməliyyatların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə standartlaşdırılmış API-lərin hazırlanması zəruridir. Bu məqsədlə Mərkəzi Bank tərəfindən ödəniş əməliyyatının aparılması ilə bağlı müvafiq API spesifikasiyaları maliyyə sektorunun iştirakçıları ilə razılaşdırılaraq hazırlanacaq və tətbiqinə nəzarət ediləcəkdir.

Tədbir 2.6. Hesab üzrə məlumatın təqdim edilməsi ilə bağlı API tələblərinin formalaşdırılması.

“Ödəniş xidmətləri və ödəniş sistemləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanun layihəsində AISP-nin hüquq və vəzifələri müəyyən edilmişdir. AISP ödəniş xidməti istifadəçisinin bir və ya bir neçə digər ödəniş xidməti təchizatçısı tərəfindən xidmət olunan ödəniş hesabları üzrə məlumatların onlayn təqdim edilməsi xidmətini həyata keçirən ödəniş xidməti təchizatçısıdır. AISP tərəfindən aparılan əməliyyatların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə standartlaşdırılmış API-lərin hazırlanması zəruridir. Bu məqsədlə Mərkəzi Bank tərəfindən hesab üzrə məlumatlar ilə bağlı API spesifikasiyaları maliyyə sektoru iştirakçıları ilə razılaşdırılaraq təqdim ediləcəkdir.

Tədbir 2.7. Mübahisəli məsələlərin idarə edilməsi ilə bağlı normativ bazanın formalaşdırılması.

Beynəlxalq təcrübədə Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi zamanı mübahisəli məsələlərin idarə edilməsi sistemi (MMİS) yaradılır. MMİS ödəniş sərəncamının verilməsini və hesab üzrə məlumatların sorğulanmasını, habelə məlumat təchizatçıları və ÜTT arasında yarana bilən mübahisəli məsələlər ilə əlaqəli məlumat mübadiləsini təmin edən çərçivədir. Onun başlıca məqsədi bütün tərəflər üçün ədalətli və qərəzsiz iş mühitinin

formalaşdırılmasıdır. Bu məqsədlə beynəlxalq təcrübədən irəli gələrək Azərbaycanda da Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi üçün mübahisəli məsələlərin idarə edilməsi çərçivəsinin yaradılması və müvafiq metodoloji bazanın formalaşdırılması istiqamətində tədbirlər həyata keçiriləcəkdir.

9.3. İstiqamət 3: Açıq Bankçılıq yanaşmasına uyğun integrativ texnoloji mühitin formalaşdırılması

Tədbir 3.1. Mərkəzi Bank tərəfindən mərkəzləşdirilmiş Açıq Bankçılıq platformasının yaradılması.

Bençmark ölkələrin təcrübələrinə, həmçinin Azərbaycanın bank sektoru və fintex təşkilatları ilə keçirilmiş sorğuların nəticələrinə əsaslanaraq, Mərkəzi Bank tərəfindən mərkəzləşdirilmiş API infrastrukturunun yaradılması nəzərdə tutulur. Bu məqsədlə maliyyə sektorunun rəqəmsallaşdırılması çərçivəsində üç API kateqoriyasının tətbiqi planlaşdırılır:

1. “Açıq data” – bank məhsulları, filial və şöbələr, bankomatlar, valyuta məzənnələri və sair kimi açıq məlumatların təqdim olunması;
2. “AISP” – hesab rekvizitləri, hesab qalığı, hesab üzrə əməliyyatlar haqqında məlumat;
3. “PISP” – ödəniş sərəncamının verilməsi.

Mərkəzi Bank tərəfindən mərkəzləşdirilmiş Açıq Bankçılıq platforması yaradılacaq və platforma vasitəsilə fintexlərin bank sektoruna integrasiyası təmin olunacaqdır.

Tədbir 3.2. Ölkədə fəaliyyət göstərən bankların texniki infrastrukturalarının (avtomatlaşdırılmış əməliyyat sistemi, mobil və internet bankçılıq resursları) Açıq Bankçılıq üzrə normativ sənədlərin tələblərinə uyğunlaşdırılması.

İnformasiya texnologiyalarının sürətlə inkişaf etməsi ölkədə fəaliyyət göstərən bankların istər API, istərsə də digər informasiya resurslarının və rəqəmsallaşma vasitələrinin yaradılmasını, etibarlı və davamlı fəaliyyətinin təmin edilməsini, həmçinin modernizasiyasını vacib edir. Eyni zamanda, Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi ilə banklar məlumatların təhlükəsizlik tələblərinə riayət etməklə bölüşülməsi üçün xüsusi kommunikasiya kanallarını formalaşdırmalı və API əsaslı fəaliyyətini təmin etməlidirlər.

Bu məqsədlə banklar mövcud texniki infrastrukturalarının (avtomatlaşdırılmış əməliyyat sistemi, mobil və internet bankçılıq resursları) Açıq Bankçılığın tətbiqi ilə bağlı

formalaşdırılacaq standartlara (tələblərə) uyğunlaşdırılmasını mərhələli olaraq həyata keçirəcəklər.

Tədbir 3.3. Fintexlərin texniki infrastrukturalarının Açıq Bankçılıq üzrə normativ sənədlərin tələblərinə uyğunlaşdırılması.

Ölkədə Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi banklarla yanaşı, ölkədə fəaliyyət göstərən fintex təşkilatların daxili proqram və texniki platformalarının müəyyən edilmiş standartlara (tələblərə) uyğun olaraq aktuallaşdırılmasını, həmçinin etibarlı və davamlı fəaliyyətlərinin təmin edilməsini mütləq edir. Fintex təşkilatlar üzrə aparılan sorğu nəticələri göstərir ki, banklardan fərqli olaraq, fintexlərin texnoloji infrastrukturalarının adıçəkilən tələblərə uyğunlaşdırılması məqsədilə modernizasiyası daha asan və sürətli olacaqdır.

“Ödəniş xidmətləri və ödəniş sistemləri haqqında” Qanunun qəbulundan sonra fintex təşkilatların API əlaqələrinin standartlaşdırılmış, təhlükəsiz və etibarlı fəaliyyətinin təşkil olunması məqsədilə müəyyən ediləcək tələblərə uyğunlaşdırılması mərhələli şəkildə həyata keçiriləcəkdir.

Tədbir 3.4. Ölkədə fəaliyyət göstərən bankların və fintexlərin Mərkəzi Bankın Açıq Bankçılıq platformasına integrasiyasının təmin edilməsi.

Ölkədə fəaliyyət göstərən banklar və fintex təşkilatlar arasında aparılan sorğu nəticəsində Açıq Bankçılıq üzrə mərkəzləşdirilmiş API platformasının yaradılmasına və bu istiqamətdə fəaliyyətə nəzarətin Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilməsinə üstünlük verildiyi müəyyən edilmişdir. Bu məqsədlə Mərkəzi Bank tərəfindən yaradılacaq mərkəzləşdirilmiş API platformasına bankların və fintexlərin integrasiyası təmin ediləcəkdir.

9.4. İstiqamət 4: Açıq Bankçılıq yanaşmasının ekosistem iştirakçıları tərəfindən tətbiqi prosesinin akselerasiyası və fəaliyyətə nəzarətin təmin edilməsi

Tədbir 4.1. Açıq Bankçılıq əsaslı biznes həllərinin müəyyən edilməsi və tətbiqinin təşviq edilməsi.

Qabaqcıl təcrübəyə əsasən, Açıq Bankçılıq yanaşmasını dəstəkləyən yeni həllərin hazırlanmasından öncə təşkilatlar mövcud biznes proseslərin təhlilini aparır, biznes modelin effektivlik və səmərəlilik baxımından qiymətləndirilməsini həyata keçirir. Eyni zamanda, bu istiqamətdə fəaliyyətin effektivliyinin təmin edilməsi məqsədilə rəqulyatorlar tərəfindən

xüsusi tənzimləmə rejimi yaradılır və təşkilatlara müvafiq tənzimləyici və metodoloji dəstək göstərilir. Bu məqsədlə Mərkəzi Bank tərəfindən xüsusi tənzimləmə rejimi təşkil ediləcək və Açıq Bankçılıq əsaslı innovativ həllərin sınaqdan keçirilməsi imkanı yaradılacaqdır.

Tədbir 4.2. Ekosistem iştirakçılarının Açıq Bankçılıq üzrə biliklərinin artırılması istiqamətində təlimlərin təşkili.

Ölkədə fəaliyyət göstərən banklar və fintex təşkilatlar arasında keçirilmiş sorğu nəticələrinə əsasən müəyyən edilmişdir ki, təşkilatlarda müvafiq sahə üzrə adekvat bilik və bacarıqlar yetərli deyildir. Bu da öz növbəsində Açıq Bankçılıq yanaşmasına əsaslanan həllərin hazırlanmasına, həmçinin bu xidmətlərdən istifadənin kütləviləşməsinə maneə yaradır. Bu məqsədlə dövrü olaraq banklar, fintexlər və beynəlxalq təşkilatlarla birgə Açıq Bankçılıq üzrə bilik və bacarıqların əldə edilməsi ilə bağlı Mərkəzi Bank tərəfindən təlim proqramları təşkil ediləcəkdir.

Tədbir 4.3. Açıq Bankçılıq əsaslı məhsul və xidmətlərin hazırlanması prosesinin sürətləndirilməsi məqsədilə stimullaşdırıcı tədbirlərin (hakaton, vebinar və sair) keçirilməsi.

Beynəlxalq təcrübə göstərir ki, Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqinin effektivliklik səviyyəsi maliyyə sektorunun iştirakçılarının, ÜTT-lərin və müştərilərin məlumatlılığından əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Bununla əlaqədar olaraq, Açıq Bankçılıq yanaşmasının ölkədə tətbiqi ilə bütün iştirakçılar üçün əlverişli şəraitin yaradılması, o cümlədən Açıq Bankçılıq əsaslı məhsul və xidmətlərin formalaşdırılması və tətbiq edilməsi prosesinin stimullaşdırılması məqsədilə Mərkəzi Bank tərəfindən aidiyyəti qurumlar, beynəlxalq təşkilatlar, banklar və fintexlərin iştirakı ilə müxtəlif mövzularda tədbirlər təşkil ediləcəkdir.

Tədbir 4.4. Beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla Açıq Bankçılıq üzrə normativ bazanın davamlı təkmilləşdirilməsi və fəaliyyətin həmin tələblərə uyğun həyata keçirilməsinə nəzarətin təşkili.

Ölkədə Açıq Bankçılıq yanaşmasının davamlı inkişafının təmin edilməsi üçün tətbiq prosesində, habelə yaradılmış texniki mühitin istismarı dövründə qarşıya çıxan məsələlər detallı analiz ediləcək və beynəlxalq təcrübədə baş verən yeniliklər nəzərə alınaraq mövcud normativ bazanın təkmilləşdirilməsi istiqamətində zəruri addımlar atılacaqdır. Eyni zamanda, aparılan dəyişikliklər təqdim edilən API-ların spesifikasiyalarında əks etdiriləcək, həmçinin məlumat təchizatçıları və ÜTT-lər üçün metodoloji dəstək göstəriləcəkdir.

AÇIQ BANKÇILIĞIN TƏTBİQİ ÜZRƏ YOL XƏRİTƏSİ

No	Tədbirin adı	İcra müddəti	İcraçı
İstiqamət 1: Açıq Bankçılığın tətbiqi məqsədilə ekosistem iştirakçılarının cəlb edilməsi ilə effektiv idarəetmənin təmin edilməsi		2021-2025	
1.1	Açıq Bankçılıq yanaşmasının tətbiqi prosesinin effektiv koordinasiya məqsədilə İşçi Qrupunun yaradılması	2021	CBAR, ABA, AFA
1.2	İşçi Qrupunun davamlı kommunikasiyasının təşkili və hesabatlığın təmin olunması	2022-2025	CBAR, ABA, AFA
İstiqamət 2: Açıq bankçılıq yanaşmasını dəstəkləyəcək qanunvericilik bazasının və tövsiyələrin formalaşdırılması		2021-2022	
2.1	"Ödəniş xidmətləri və ödəniş sistemləri haqqında" Qanunun qəbul olunması	2021-2022	CBAR
2.2	Xüsusi tənzimləmə rejimi üzrə normativ bazanın formalaşdırılması	2022	CBAR
2.3	Açıq API vasitəsilə bank məlumatlarının əldə edilməsi ilə bağlı normativ bazanın formalaşdırılması	2022	CBAR
2.4	API vasitəsilə həyata keçirilən əməliyyatlar zamanı təhlükəsizlik tələblərinin formalaşdırılması	2022	CBAR, ABA, AFA
2.5	Ödəniş əməliyyatının aparılması ilə bağlı API tələblərinin formalaşdırılması	2022	CBAR, ABA, AFA
2.6	Hesab üzrə məlumatın təqdim edilməsi ilə bağlı API tələblərinin formalaşdırılması	2022	CBAR, ABA, AFA
2.7	Mübahisəli məsələlərin idarə edilməsi ilə bağlı metodoloji bazanın formalaşdırılması	2022	CBAR
İstiqamət 3: Açıq Bankçılıq yanaşmasına uyğun integrativ texnoloji mühitin formalaşdırılması		2021-2025	
3.1	Mərkəzi Bank tərəfindən mərkəzləşdirilmiş Açıq Bankçılıq platformasının yaradılması	2021-2022	CBAR
3.2	Ölkədə fəaliyyət göstərən bankların texniki infrastrukturalarının (avtomatlaşdırılmış əməliyyat sistemi, mobil və internet bankçılıq resursları) Açıq Bankçılıq üzrə normativ sənədlərin tələblərinə uyğunlaşdırılması	2022-2023	ABA
3.3	Fintexlərin texniki infrastrukturalarının Açıq Bankçılıq üzrə normativ sənədlərin tələblərinə uyğunlaşdırılması	2022-2023	AFA
3.4	Ölkədə fəaliyyət göstərən bankların və fintexlərin Mərkəzi Bankın Açıq Bankçılıq platformasına inteqrasiyasının təmin edilməsi	2022-2023	CBAR, ABA, AFA
İstiqamət 4: Açıq Bankçılıq yanaşmasının ekosistem iştirakçıları tərəfindən tətbiqi prosesinin akselerasiyası və fəaliyyətə nəzarətin təmin edilməsi		2022-2025	

4.1	Açıq Bankçılıq əsaslı biznes həllərinin müəyyən edilməsi və tətbiqinin təşviq edilməsi	2022-2025	CBAR, ABA, AFA
4.2	Ekosistem iştirakçılarının Açıq Bankçılıq üzrə biliklərinin artırılması istiqamətində təlimlərin təşkili	2022-2025	CBAR, ABA, AFA
4.3	Açıq Bankçılıq əsaslı məhsul və xidmətlərin hazırlanması prosesinin sürətləndirilməsi məqsədilə stimullaşdırıcı tədbirlərin (hakaton, vebinar və sair) keçirilməsi	2022-2025	CBAR, ABA, AFA
4.4	Beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla Açıq Bankçılıq üzrə normativ bazanın təkmilləşdirilməsi və fəaliyyətin həmin tələblərə uyğun həyata keçirilməsinə nəzarətin təşkili	davamlı olaraq	CBAR